

مکان یابی بهینه صنایع آلاینده در تربت حیدریه

طیبه خیرجو

www.ketab.ir

سرشناسه : خیرجو، طبعه، ۱۳۶۸ -  
عنوان و نام پدیدآور : مکان‌یابی بهنجبه صنایع آلاینده در تربت حیدریه/ طبعه خیرجو،  
مشخصات نشر : تربت حیدریه: چشم‌انداز قطب، ۱۳۹۲.  
مشخصات ظاهری : ۱۱۴ ص.: مصور(رنگی)، جدول (رنگی)، نمودار (رنگی).  
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۶۱-۹۶-۹  
وضعیت فهرست نویسی : فیبا  
یادداشت : کتابنامه: ص. ۹۷.  
موضوع : صنایع، تعیین محل - ایران - تربت حیدریه - نمونه پژوهی  
موضوع : آلودگی -- ایران - تربت حیدریه -- جنبه‌های زیست‌محیطی - نمونه پژوهی  
رده بندی کنگره : HD۵۸۸۲۶۵/۹۷م۶/خ  
رده بندی دیویی : ۶۰۳۲۰۹۵۵۸۲۶۵/۳۳۸  
شماره کتابشناسی : ۴۰۶۰۶۱۵  
ملی

### مکان یابی بهینه صنایع آلاینده در تربت حیدریه

|     |     |      |    |   |
|-----|-----|------|----|---|
| 948 | 600 | 7461 | 99 | 9 |
|-----|-----|------|----|---|

**شایک :**

آدرس: تربت حیدریه، میدان مرکزی، پاساژ الزهرا

تلفن: ۰۵۱۵۲۲۳۱۸۷۴ - ۰۹۱۵۳۳۲۸۵۱۶

## فهرست مطالب

|                                       |    |
|---------------------------------------|----|
| ۱-۱- طرح و بیان مسئله                 | ۲  |
| ۱-۲- اهداف                            | ۴  |
| ۱-۳- سؤالات                           | ۴  |
| ۱-۴- فرضیات                           | ۴  |
| ۱-۵- پیشینه                           | ۵  |
| ۱-۶- روش                              | ۶  |
| ۱-۷- متغیرها و شاخص های               | ۸  |
| ۱-۸- موانع و محدودیتهای               | ۸  |
| پیش درآمد                             | ۱۰ |
| ۲-۱- تعاریف و مفاهیم                  | ۱۱ |
| ۲-۱-۱- صنعت                           | ۱۱ |
| ۲-۱-۲- صنایع آلاینده                  | ۱۲ |
| ۲-۱-۳- مفهوم صنایع و خدمات شهری       | ۱۳ |
| ۲-۱-۴- شهرک صنعتی                     | ۱۳ |
| ۲-۱-۵- هوای سالم                      | ۱۴ |
| ۲-۱-۶- آلودگی هوا                     | ۱۴ |
| ۲-۱-۷- انواع آلودگی های هوا           | ۱۴ |
| ۲-۱-۸- آثار آلودگی هوا بر سلامت انسان | ۱۵ |

- ۱۷-۲-۱-۹ منابع آلودگی در شهرها..... ۱۷
- ۱۷-۲-۱-۱۰ پیشگیری از آلودگی هوا..... ۱۷
- ۱۹-۲-۱-۱۱ عناصر اقلیمی..... ۱۹
- ۱۹-۲-۱-۱۱-۱ تابش آفتاب..... ۱۹
- ۱۹-۲-۱-۱۱-۲ دمای هوا..... ۱۹
- ۱۹-۲-۱-۱۱-۳ رطوبت هوا..... ۱۹
- ۲۰-۲-۱-۱۱-۴ فشار بخار..... ۲۰
- ۲۰-۲-۱-۱۱-۵ باد..... ۲۰
- ۲۰-۲-۱-۱۱-۵-۱ انواع بادهای..... ۲۰
- ۲۰-۲-۱-۱۱-۵-۱-۱ بادهای موسمی..... ۲۰
- ۲۱-۲-۱-۱۱-۵-۱-۲ نسیم دریا و خشکی..... ۲۱
- ۲۱-۲-۱-۱۱-۵-۱-۳ بادهای محلی..... ۲۱
- ۲۱-۲-۱-۱۱-۶ بارندگی..... ۲۱
- ۲۱-۲-۱-۱۲ طبقه بندی صنایع..... ۲۱
- ۲۲-۲-۱-۱۲-۱ صنایع مورد نیاز برای دسترسی مستقیم شهروندان..... ۲۲
- ۲۳-۲-۱-۱۲-۲ صنایع با نقل تکنولوژی بالا..... ۲۳
- ۲۳-۲-۱-۱۲-۳ صنایع با عدم ایمنی بالا..... ۲۳
- ۲۳-۲-۱-۱۲-۴ صنایع با آلودگی شدید..... ۲۳
- ۲۴-۲-۱-۱۲-۵ صنایع با ناسازگاری بالا با بافت مسکونی..... ۲۴
- ۲۴-۲-۱-۱۲-۶ صنایع با ناسازگاری کم با بافت مسکونی..... ۲۴
- ۲۴-۲-۱-۱۳ اثرات صنعت بر زندگی شهری..... ۲۴
- ۲۵-۲-۱-۱۳-۱ فاضلابهای صنعتی..... ۲۵
- ۲۵-۲-۱-۱۳-۲ آلایندههای هوا..... ۲۵

- ۲۵-۱-۱۳-۲-۱-آلودگی ناشی از وجود ذرات معلق در هوا..... ۲۵
- ۲۵-۲-۱۳-۲-۱-آلودگی ناشی از گازها و بخارات..... ۲۵
- ۱۴-۲-۱-استقرار صنایع در ایران و سایر کشورها..... ۲۶
- ۱۵-۲-۱-الگوهای منطقه‌بندی صنعتی در چند شهر بزرگ جهان..... ۲۸
- ۲-۲-دیدگاهها و نظریات..... ۳۰
- ۲-۲-۱-مدل های مکانیابی و تحلیل مناطق شهری..... ۳۰
- ۱-۲-۱-۱-نظریه آلفرد وبر..... ۳۰
- ۲-۲-۱-۲-مدل مان بی اگوست لش..... ۳۱
- ۴-۲-۱-۲-۱-مدل خان بی اسمیت..... ۳۳
- ۵-۲-۱-۲-۱-مدل لارز..... ۳۴
- ۲-۲-۲-نظریه پردازان در زمینه شهرسازی مدرن (با تاکید بر مکانیابی صنایع)..... ۳۶
- جمع بندی..... ۳۹
- پیش درآمد..... ۴۱
- ۳-۱-معرفی اجمالی و ویژگیهای جغرافیای طبیعی و انسانی منطقه مورد مطالعه..... ۴۱
- ۱-۱-۳-معرفی اجمالی استان خراسان رضوی..... ۴۱
- ۲-۱-۳-موقعیت جغرافیایی شهرستان تربت حیدریه..... ۴۲
- ۳-۱-۳-ویژگی های طبیعی شهرستان تربت حیدریه..... ۴۵
- ۱-۳-۱-۳-وضعیت زمین شناسی و ژئومورفولوژی شهرستان تربت حیدریه..... ۴۵
- ۲-۳-۱-۳-وضعیت توپوگرافی شهرستان تربت حیدریه..... ۴۷
- ۳-۳-۱-۳-وضعیت هیدرولوژی شهرستان تربت حیدریه..... ۴۹
- ۴-۳-۱-۳-ویژگی های خاک و قابلیت اراضی شهرستان تربت حیدریه..... ۵۱
- ۴-۳-۱-۳-ویژگی های اقلیمی منطقه مورد مطالعه..... ۵۲

- ۵۲ ..... ۱-۴-۳- درجه حرارت
- ۵۳ ..... ۲-۴-۳- بارندگی
- ۵۴ ..... ۳-۴-۳- رطوبت نسبی
- ۵۵ ..... ۴-۴-۳- روزهای یخبندان
- ۵۶ ..... ۵-۴-۳- تبخیر
- ۵۷ ..... ۵-۴-۳- بادهای غالب منطقه مورد مطالعه
- ۶۰ ..... ۱-۲-۳- ویژگیهای انسانی شهرستان تربت حیدریه
- ۶۰ ..... ۱-۱-۳- جغرافیای تاریخی و وجه تسمیه
- ۶۱ ..... ۲-۱-۳- جمعیت
- ۶۲ ..... ۳-۱-۳- وضع مسکن
- ۶۳ ..... ۲-۲-۳- متوسط درآمد ماهانه جمعیت شهر
- ۶۳ ..... ۳-۲-۳- وضعیت بارندگی در شهرستان تربت حیدریه
- ۶۴ ..... ۵-۲-۳- میزان فعالیت جمعیت
- ۶۶ ..... ۳-۲-۳- ویژگی های کالبدی شهر
- ۶۶ ..... ۱-۲-۳- تحولات کالبدی و روند گسترش کالبدی شهرستان تربت حیدریه
- ۶۷ ..... ۳-۲-۳- بررسی وضعیت کاربری اراضی شهر تربت حیدریه
- ۶۸ ..... ۱-۲-۳-۳- کاربری مسکونی
- ۶۸ ..... ۲-۲-۳-۳- کاربری تجاری
- ۶۹ ..... ۳-۲-۳-۳- کاربری فرهنگی
- ۶۹ ..... ۴-۲-۳-۳- کاربری درمانی - بهداشتی
- ۶۹ ..... ۵-۲-۳-۳- کاربری فضای سبز
- ۷۱ ..... پیشدرآمد
- ۷۱ ..... ۱-۴- مدل‌های متعدد مکانیابی

|    |                                                                     |
|----|---------------------------------------------------------------------|
| ۷۱ | ۴-۱-۱- مدل بولین                                                    |
| ۷۱ | ۴-۱-۲- مدل فازی                                                     |
| ۷۲ | ۴-۱-۳- مدل همپوشانی شاخصها                                          |
| ۷۳ | ۴-۲- مدل‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه (MCDM)                            |
| ۷۴ | ۴-۲-۱- تشریح مدل تحلیل سلسله مراتبی (AHP)                           |
| ۷۶ | ۴-۲-۲- تعیین وزن عاملی شاخصها با استفاده از نرم‌افزار EXPERT CHOICE |
| ۷۷ | ۴-۲-۳- تعریف اعداد مقایسه‌ای                                        |
| ۷۸ | ۴-۲-۴- استاندارد سازی داده‌ها                                       |
| ۷۹ | ۴-۲-۵- تجربه و تحلیل اطلاعات و تعیین مکان بهینه صنایع               |
| ۸۰ | ۴-۳- یافته‌های توصیفی                                               |
| ۸۲ | ۴-۳-۱- الگوی استقرار موجود جامع با بهره‌ترین حیدریه                 |
| ۸۲ | ۴-۴- یافته‌های استنباطی                                             |
| ۸۹ | پیشدرآمد                                                            |
| ۸۹ | ۵-۱- آزمون فرضیات                                                   |
| ۸۹ | ۵-۱-۱- آزمون فرضیه اول                                              |
| ۹۱ | ۵-۱-۲- آزمون فرضیه دوم                                              |
| ۹۱ | ۵-۲- پیشنهادات                                                      |
| ۹۷ | فهرست منابع                                                         |

## مقدمه

قابلیت‌ها و مزیت‌های نسبی محلی و منطقه‌ای به دلیل تأثیرپذیری از عوامل متعدد اقتصادی، اجتماعی و محیطی، همواره متفاوت است و این مهم سبب برتری پاره‌ای از نواحی به نواحی دیگر می‌شود. به این منظور شناخت مزیت‌ها و توانهای محلی و منطقه‌ای از اصول بنیادین برنامه‌ریزیها محسوب می‌شود. دیدگاه و راهکارهای عملی توسعه نیز با تبیین وضع موجود معنا می‌یابد (طاهرخانی، ۱۳۸۶، ۲). مکانیابی از ابتدای استقرار انسان در زمین جهت دستیابی به منابع غذا، ایجاد سرپناه، محل کار و ... صورت‌گرفته است. اما استفاده از روشهای علمی و مدرن در اوایل قرن گذشته شروع شده است. تا کنون کار عمده‌ای که بر روی تئوری مکانیابی صنعتی انجام گرفته عمدتاً توسط اقتصاددانان بوده که سعی نموده‌اند مسأله مکان صنایع را در بدنه اصلی تئوریهای اقتصادی جای دهند. امروزه مکانیابی در رشته جغرافیا نیز مورد توجه قرار گرفته و نظریه‌پردازان این رشته نقش مؤثری در ایجاد و بسط نظریه‌های مربوطه داشته‌اند که نتیجه تشریک مساعی این دو گروه منجر به تشکیل سیستم همه‌جانبه‌ای از قوانین در زمینه مکانیابی صنعتی شده است (گلاسون، ۱۳۶۵، ۲).

فعالیت‌های صنعتی، از یک‌سو به طور مستقیم و غیر مستقیم با حیات شهر و توسعه شهری لازمه دارد و از سوی دیگر، باعث تغییرات وسیعی در شرایط محیط زیست و محیط اجتماعی شهر می‌شود. امروزه این اصل، مورد پذیرش عموم قرار گرفته که حذف و طرد کامل صنایع از شهر - نه

کاری درست و نه حتی عملی است- اما از طرف دیگر، استقرار صنایع به گونه ای داخل حاشیه و بیرون شهر لازم به نظر می رسد که علاوه بر تأمین نیازهای شهروندان، کمترین آسیب و زیان را برای شهر و شهروندان در بر داشته باشد. این امر ضرورت مکان یابی و ساماندهی صنایع را مطرح می سازد که هدف نهایی آن رفع آلودگی و مزاحمت از شهر و تأمین هر چه بیشتر آسایش شهروندان است. به طور خلاصه می توان گفت، اساس مکانیابی و ساماندهی صنایع و خدمات شهری، تغییر اصلی است: اول نوع صنعت و اثرات آن، دوم مکان استقرار صنعت و فعالیت، بنابراین فرایند مکان ریزی برای مکان یابی و ساماندهی صنایع نیز دارای دو محور اصلی خواهد بود: نخست طبقه بندی و دسته بندی صنایع از نظر میزان و نوع اثرات آن بر روی شهر، دوم تعیین معیارها و ضوابط برای استقرار، استقرار و سامان دادن هر طبقه از صنایع در مکان یا منطقه معین (قرخانلو، ۱۳۸۰: ۲۵). در این راستا تحقیق حاضر به بررسی مکانیابی بهینه صنایع در ارتباط با عناصر اقلیمی با تأکید بر باد شهرتربت حیدریا خواهد پرداخت. پایان نامه حاضر در پنج فصل به شرح ذیل تکمیل گردیده است:

در فصل اول کلیات در غالب مقدمه، تعریف مسئله، اهمیت و ضرورت انجام پژوهش، اهداف، سؤالات و فرضیات، محدوده زمانی و مکانی و پیشینه تحقیق مطرح شده است. در فصل دوم به بیان تعاریف برخی واژه ها و اصطلاحات، بیان دیدگاه ها و نظریات پرداخته شده است.

در فصل سوم ابتدا جغرافیای طبیعی منطقه شامل موقعیت، توپوگرافی، و... و در ادامه ویژگی های جغرافیای انسانی و اقتصادی محدوده مورد مطالعه آورده شده است.

فصل چهارم شامل یافته‌ها که به توصیف اطلاعات اخذ شده از طریق مکانیابی در منطقه مورد مطالعه پرداخته شده است.

فصل پنجم نتیجه‌گیری و پیشنهادات را در بر می‌گیرد. این فصل به آزمون فرضیات اختصاص دارد که به طور جداگانه تجزیه و تحلیل شده است.

www.ketab.ir